

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum, Libri Qinq[ue]

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Cap. X. Defensio doctrinae in epistola Euaristi de matrimonio non
dissoluendo per fornicatio[n]em, Eua[n]gelistis cu[m] Paulo collatis, &
apostolico canone, ac pluribus co[n]cilijs, & patribus cu[m] ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

gienti opus & laborem gubernandi ecclesiam, sed recusanti, ne præesse diceretur, scribit dixisse, εἰ δὲ παντελῶς οὐ θέλεισ γνωσθῆναι ὅτι ἐξουσίαν διοικήσεως ἔχεισ, ἀγνοεῖν μοι ἔοικασ, ὅτι ἡ ὁμολογημένη τοῦ προκαθεζομένου ἐξουσία πολὺ τι δύναται πρὸς δυσωπίαν τοῦ πλήθουσ, ὡσ γὰρ εἰληφότι τὴν ἐξουσίαν ἕκατος πείθεται ὡσ μεγάλην ἀνάγκην τὴν σωεῖδῆτιν ἔχων. id est, sin verò prorsùs non vis sciri, quòd potestatem habeas gubernationis, videris mihi nescire, ad continentium in metu & pudore multitudinem, multùm valere potestatem præpositi manifestam. vnusquisque enim ei q potestatem accepit, obtèperat, quippe cùm magnam obtemperandi necessitatem conscientia imponat. Hac est, teste & authore Clemente, beati Petri de spirituali & ecclesiastica potestate sententia. de ea enim loquebatur. Non igitur cùm nos hanc eius vim obligandi tradimus, dominatum & tyrannidem, vt isti dicunt, in conscientias exercemus: sed ipsi potiùs, quod à Paulo Apostolo scriptum est, ad suam & aliorum perditionem more suo deprauant. quod quidem eis non eueniret, si veterum patrum interpretationes sequi, & scripturas scrutari & conferre vellent. Sed de his satis. Pergamus ad aliud caput accusationis istorum.

*Defensio doctrine in epistola Euaristi, de matrimonio non dissoluen-
do per fornicationem, Euangelistis cum Paulo collatis, & Apostolico cano-
ne, ac pluribus concilijs & patribus cum scriptura consentientibus. Cap. 10.*

” **E**T Euaristus, inquit, Epistola 2. Mulierem viro, si adulterium admi-
” sit, iubet reconciliari, aut manere in nuptiam, cùm tamen Paulus parti
” innocenti permittat ius nuptiarum, 1. Cor. cap. 7. Hęc isti. Sed qui-
bus verbis, quo ve loco huius capitis 7. & quomodò hoc dicat Paulus, ni-
hil ampliùs explicant Magdeb. Satis esse putârunt, si dicerent, Paulus parti
innocenti ius nuptiarum permittit: sciunt enim quibus illudant. Sed cùm
hoc ipsum caput 7. epist. ad Corinth. Euaristus quoq; citet ad probandum
contrâ, non permitti ius nuptiarum parti innocenti, debebant potiùs, qui
contradicunt, redarguere eum ex scripturis, aut saltem producere autho-
ritatē veterum patrum, qui sic, vt ipsi nunc, scripturam Pauli vel Euange-
lij interpretati essent, nè ipsi soli hoc dicere viderentur, iidem iudices & tes-
tes, vt semper solent. Sed dissimulemus ista: & nos, qui veritatem defen-
dimus, matrimonium non dissolui fornicatione, itâ vt aliam ducere parti
innocenti liceat, non contenti autoritate veterum patrum; qui hoc sem-
per tradiderunt, tamen si satis hoc erat, doceamus priùs & demonstramus
ex scripturis sanctis, quas isti semper appellant & vanè iactant, qui ex ver-
bo Dei, quod semper resonant, verbum suum, id est, Caluini aut Luteri su-
is falsis interpretationibus fecerunt. Sed priusquam hoc aggrediar, admo-
nebo priùs, cur Magdeb. tanto studio laborent, vt ista sua accusatione au-
thoritatem huius epistolæ apud iuos, quos decipiunt, evertant. Scilicet
quia

quia huius epistolæ doctrina, quam sanctus Euaristus à Patribus, id est, à sanctis Apostolis, accepisse se dicit, Luteranorum ecclesias, veriùs synagogas, de adulterio condemnat. Nam sicut vxori, inquit, non licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit vir eius, sed iuxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta: ita Ecclesiæ non licet dimittere, aut ab ea segregare episcopum suum, vt alterum, eo viuente, accipiat: sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat, id est, nè alterum episcopum, suo viuente, accipiat, nè fornicationis aut adulterij crimē incurrat. Nam si adulterata fuerit, id est, si se alteri episcopo iūxerit, aut super se alterum episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit, per a cerrimam pœnitentiam aut suo reconcilietur episcopo, aut innupta permaneat. Hactenùs Euaristus. Hoc se crimine Luterani omnes obstrinxerūt, cùm episcopis & sacerdotibus eiectis, in eorum locum superintendentes suos & ministros, vt ipsi vocant, substituerunt, cum quibus spiritualiter fornicarentur. Hoc nunc crimen depellere nituntur Magdeburg. cùm parti innocenti ius nuptiarum à Paulo permitti, falsò tradunt. Sed aggrediamur, quod nobis propositum est. Quia igitur, quod est apud Mattheum cap. 19. paulo obscuriùs scriptum videri poterat, idcirco alij Euangelistæ consecuti, tanquàm eius loci interpretes, Marcum dico & Lucam, parenthesi illa exceptæ fornicationis, quæ obscuritatem loco adferebat, prætermissa, totam sententiam explanârūt, cùm simpliciter dixerūt: Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit, mœchatur, aut mœchatur super eam: quod omninò verum est: atq; hoc erat tanq; explanatiùs & simpliciùs dictum, ad interpretationem illius loci Matthæi adhibendum, quibus paulò obscurior esse videbatur. Prætereà, quod idem Matthæus paulò suprâ scripserat, Quod ergò Deus coniunxit, homo nõ separet, nõ quidem existimandũ erat cum eo discrepare, quod paulò pòst idẽ scripsit, Qui cunq; dimiserit vxorem suam (nisi ob fornicatiõem) & aliam duxerit, mœchatur: quin potius ad explanationem eius valebat, vt simpliciter & omninò intelligeretur, non licere alteram ducere propter fornicationem prioris dimissæ, alioqui iam quod Deus coniunxisset, homo separet: atq; ita id quod paulò suprâ Dominus simpliciter dixisset, Quod Deus coniunxit, homo nõ separet, cum eo discreparet, quod paulò pòst dixit in exceptione fornicationis. Sed videamus iam, quid de hoc Apostolus explicauerit. Is enim de matrimonij lege scribens, ac docens, Mattheũ quoq; interpretatur, cum duobus item Euangelistis consecutis planè consentiẽs, ita vt vna eademq; sit horum quatuor mens & sensus: Mulier, inquit, proprii corporis potestatem nõ habet, sed vir: Similiter & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. ergò, vt vxor libera non est ad nubendum cui velit, nisi priùs dormierit vir eius, vt idem Apostolus ait: similiter neq; vir liber est ad ducendum alteram ante mortem prioris. Quòd si pars innocens libera est, & non altera pars: ergò non similiter potestatem habet cor-

*Cur Magdeb.
tantopere labo-
rent vt au-
thoritatem epis-
tole Euaristi
eueriant.*

*Demonstratio
ex scripturis
inter se colla-
tis, Matrimo-
nium non dis-
solui fornicatione.*

Matth. 19.

1. Cor. 7.

*Error Magde.
& aliorum,
quod matri-
monium forni-
catione dissol-
natur, ortus
ex ignorantia
virtutis ver-
borum Pauli.*

1. Cor. 7.

Rom. 7.

1. Cor. 7.

*Magd. in scho-
la Montani
graditi.*

poris viri sui mulier, vt habet vir corporis vxoris suæ: sed potiùs altera pars minorè potestatem habet, si quidem parti innocenti, vt Magdeburgenses volunt, liberum sit ius nuptiarum ante mortè alterius. Verùm hoc est, quod isti non intelligunt, quemadmodùm mulier potestatem habeat corporis viri sui, postquam dimissa est ob fornicationem: aut vir potestatem corporis vxoris suæ, si vxor à viro propter fornicationem eius discessit: intelligerent autem, si scripturæ verba & virtutem verborum eius intelligerent. Etenim vir dimittens vxorem ob fornicationem, domo tantùm illam excludit, (id quod verbum ipsum Græcum ἀπολύειν, quo scriptura vsa est, vulgari consuetudine sermonis Græci significat, vt à veteribus linguæ Græcæ magistris notatum reperi, pro quo vsus est Paulus verbo ἐφίπρω) non autem soluit iugum matrimonij, id quod verbum λύειν significat, quo idem Apostolus in hac significatione vtitur, vt cum ait: Alligatus es vxori? noli quærere solutionem, non dixit, ἀπόλυσις, id est, dimissionem. sciebat enim, licere dimittere propter fornicationem, sed dixit, Noli quærere λύειν, id est, solutionem. Itaq; priuat se vir vsu tantùm, exclusa vxore propter fornicationem, non autem potestate, nihil enim potest omninò separare fideles in vnam carnem alligatos, præter mortem. Similiter mulier discedens à viro propter fornicationem eius, priuat se consuetudine miscèdi corporis cum marito, non autem potestate corporis mariti, ità vt neutra pars libera à lege matrimonij contracti remaneat, altera adhuc viuente. Mulier enim alligata est legi, sicut Apostolus ait, quanto tempore vir eius viuitt: & si dormierit vir eius, liberata est à lege, nubat cui vult, quod similiter in viro intelligendum esse, vt scilicet vir alligatus sit legi, quãto tẽpore vxor eius viuitt: quòd si dormierit vxor eius, liberatus sit à lege, vt ducat, quam velit, satis docuit idẽ Apostolus, cũ paulò suprã dixit æqualiter de vtroq; coniuge, mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir: similiter autem & vir non habet potestatem corporis sui, sed vxor. at non moritur vir morte corporis, fornicando, vt per fornicationem eius tanquã per mortem, maneat libera vxor, vt Magd. in schola Montani, principis Cataphrygarum, qui matrimonia soluere docebant, didicerunt. Præterea manifestũ est, hunc fuisse scopũ Domini, cũ præcepit, sicut Apostolus testatur, mulierem à viro non discedere: aut si discesserit, manere innuptam, scilicet, vt omnibus modis τὸ ἀξίωμα, vt Theodoretus ait, id est, insolubilitas (vt itã dicam) matrimonij conseruaretur, itã vt si accideret, vxorem excludi ac dimitti propter fornicationem, tamen quia non posset exclusã ac dimissã alteri nubere, daret operam, quocunq; modo honestè posset, vt cum viro in gratiam rediret. Quòd si hic parti innocenti, id est, viro permissum esset ius nuptiarum cum altera, secundũ doctrinã vel potiùs commentum Magdeburg. frustra esset hic scopus Domini, & Apostoli eius Pauli, quomoddò enim vxor fortassè iam pudica facta, posset redire ad priorẽ virum, qui iam alteram duxisset? Deindè cũ in vno loco & causã voluit Aposto-
lus

lus licere, viuentē vxore, alteram ducere, aut viuentē viro, alteri nubere, tunc scilicet, cū in infidelis coniunx à fideli coniuge discedit, subiungit: Nō enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi: in huiusmodi, dixit, vt intelligamus, in cæteris quidem subiectum esse seruituti fratrem, aut sororem, itā vt neutra pars fidelis, altero viuentē, alio matrimonio copulari possit, siue innocens sit, siue non. Verū quia exceptio illa fornicationis apud Matthæum, paulò obscurior (vt dixi) ac difficilior videri solet, doceamus rursus Magdeburgenses, qualis sit, si fortè intelligere voluerint. Dixerat Dominus apud Matthæum: Qui dimiserit vxorem, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari: ex quo planè intelligebatur, licere ob fornicationem dimittere, & excludere: excepta verò causa fornicationis, non licere dimittere, alioqui qui dimittat, occasionem adulteradi præbere vxori iniuste dimissæ, quare adulterij eius reum fore: hoc autem docuerat in monte discipulos & turbam, in qua etiam propter alias causas, si vxor non erat cordi, dato libello repudij dimittebatur. Nè autem existimarent, dimissa licite vxore propter fornicationis vitium, vtpotè cæteris omnibus grauius, odiosius & intolerabilius, licere quoquè aliam ducere, de hoc postea, occasione sumpta ex Phariseorum interrogatione, docuit & sanxit his verbis: Quicumq; dimiserit vxorem, nisi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur: quod perindè est, ac si distinctè diceret, vt sanctus Martialis, beati Petri discipulus, in epistola ad Tolosanos ca. 9. distinguit, *S. Martialis.* inquit: Qui dimiserit vxorem, nisi propter fornicationem, mœchatur, id est, facit eam mœchari, vt magnus Basilus canone 9. interpretatus est: & *Basilus.* qui aliam duxerit, inquit, mœchatur. Atq; ita responsum fuit Iudeis quærentibus, vtrum ex quacunque causa liceret vxorem dimittere? negat enim Dominus ex vlla causa licere, excepta causa fornicationis. Deindè plus aliquid adhuc docuit, & præcepit præter id, quod in monte docuerat, adiungens: Et qui aliam duxerit, mœchatur. quod perindè est, quasi diceret, Et qui vxore sic dimissa, scilicet propter fornicationem, aliam duxerit, mœchatur. Sic etiam hunc locum Euangelij interpretatus est canon Apostolorum *Canon aposto-* trigésimus octauus, prætermissa parenthesi exceptæ fornicationis, quo *38.* sententia esset clarior. Si, inquit, Laicus, vxore sua dimissa, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, eijciatur ex ecclesia, scilicet tãquam publicus adulter. Vxore, inquit, dimissa, scilicet cū dimitti potest, nempe in causa fornicationis, tunc, inquam, qui aliam duxerit, eijciatur ex ecclesia. Ergò Apostolicus canon non permittit ius nuptiarum parti innocenti. Sed nè nos soli sic Euangelium & Apostolicam doctrinam, ac canonem interpretari Magdeburgensibus videamur, si in ore duorum vel trium stabit omni verbum, sicut scriptura sancta dicit, stet apud istos in ore saltè plurium Conciliorum, in ore, inquam, synodi Mileuitanæ, cui beatus Augustinus interfuit. ea enim *Syno. Milan.* cap. 17. Visum, inquit, est nobis secundum Euangelicam & Apostolicam doctrinam, neq; dimissum ab vxore, neq; dimissam à viro, altero matrimonio copula-

copulari, sed manere innuptos, aut reconciliari: eos autem, qui non obedi-
erint, inter lugentes referri. Quo modo autem dimissa reconciliari posset,
vt prius dicebam, si, qui eam dimisit, aliam posset ducere? profecto nullo
modo. Ergo, vt secundum Euangelicam & Apostolicam doctrinam, neces-
se est, vt dimissa maneat innupta, aut reconcilietur, sic secundum Euange-
licam & Apostolicam doctrinam, non permittitur ius nuptiarum parti
innocenti. Idem decretum est in Synodo Africana cap. 65. Item synodus
Eliberitana tempore Syluestri Papæ cap. decimo: Si fidelis, inquit, fœmina
adulterum maritum suum reliquerit, & alteri nupserit, non prius accipiat
communione, quàm is, quem reliquit, è vita exierit. Sic synodus iudica-
uit, Paulum secuta, qui ait, Mulier alligata est legi, quandiù vir eius viu-
it, quanuis scilicet adulter sit. Præterea synodus quoque Florentina cœcume-
nica, scripturæ sanctæ doctrinam, & canonem Apostolorum, & sancti Eua-
risti auctoritatem, atq; huius synodi Mileuitanæ decretum, immò totius
ecclesiæ catholicæ prædicationem & consuetudinem Apostolicæ traditi-
onis secuta, his verbis sanxit: Quanuis autè ex causâ fornicationis liceat, sci-
licet parti innocenti, tori separationem facere: non tamen aliud matrimo-
nium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contractum,
perpetuum sit. Eant ergo nunc Magdeburgenses, & postulent à suis disci-
pulis, vt eis potiùs credant, quàm scripturis sanctis & sanctis synodis. Præ-
terea alios testes, vt Hilarium in Mattheum, sanctum Epiphanium hæresi
59. contra Catharos, Theodoretum lib. 9. de curatione Græcarum affectio-
num, Basil. Magnū canon. 9. Qui sic ait: Vir, vxore dimissa, scilicet propter
fornicationem, (de hac enim loquebatur) si ad alteram se contulerit, & ipse
adulter est, quoniam in causa est, vt vxor adulteretur: & quæ cum eo habi-
tat, adultera, quia alienum virum ad se transtulit. Sequantur ergo, si ita pla-
cet, Magdeburgenses Lactantium Firmianum lib. 6. Diuinarum instituti-
onum: immò teneant etiam cum eo Chiliastarum hæresim, vt alios nunc
eius errores taceam: deniquè relicto Euangelio, teneant leges seculi, quæ
matrimonium soluunt propter fornicationem, & istud suum ius nuptia-
rum parti innocenti tribuunt.

Syno. Africa.
Synod. Eliber.

I. Cor. 7.
Syno. Floren.

Hila. Epiph.
Theodoret.
Basilus.

*Quid respondendum sit pro matrimonio non dissoluen-
do propter fornicationem, ad id quod obijciunt, ex commentarijs, qui feruntur esse Ambro-
sij: & quid beatus Ambrosius de hoc dogmate senserit. De falsa interpre-
tatione Augustini Marlorati in locum Pauli: Mulierem à viro non disce-
dere: quòd si discesserit, aut reconciliari, aut manere innuptam, & confuta-
tio eius.* Cap. 11.

Quòd